

Studiju kursa nosaukums	<i>Pilsētas un sabiedrība: ģeogrāfija, mobilitāte un pilsētas ilgtspēja</i>
Studiju kursa kods	GeogW001
Zinātnes nozare	Sociālā un ekonomiskā ģeogrāfija
Zinātnes apakšnozare	Citas sociālās un ekonomiskās ģeogrāfijas apakšnozares
Kredītpunkti(ECTS)	15
Kopējais kontaktstundu skaits	150
Lekciju stundu skaits	50
Semināru un praktisko darbu stundu skaits	66
Laboratorijas darbu stundu skaits	34
Studenta patstāvīgā darba stundu skaits	225
Kursa īstenošanas valoda	Latviešu un angļu
Kursa apstiprinājuma datums	04.04.2025
Atbildīgā struktūrvienība	Eksakto zinātņu un tehnoloģiju fakultāte

Kursa izstrādātājs(-i)

Dr.geogr., prof. Māris Bērziņš
Dr.geogr., asoc.prof. Elīna Apsīte-Beriņa
Mg.geogr., Jānis Krūmiņš

Priekšzināšanas

Nav nepieciešamas.

Studiju kursa anotācija

Kursa moduļa laikā studenti tiek iepazīstināti ar telpiskiem procesiem un parādībām mūsdienu sabiedrībā un pilsētvidē, piemēram, mobilitāti, urbanizāciju, demogrāfiskajām izmaiņām un pilsētvides piemērotību dzīvošanai. Šajā kursa modulī vispusīgi tiek pētītas daudzpusīgās attiecības starp pilsētvidi un sabiedrību, ko tā veido. Tajā tiek aplūkotas pilsētu organizācijas pamattēmas, pilsētu ģeogrāfiskā organizācija, demogrāfisko pārmaiņu dinamika, migrācija un mobilitāte pilsētās, kā arī izšķirošais pilsētu dzīvotspējas jēdziens, izmantojot iedzīvotāju ģeogrāfijas, pilsētu un migrācijas pētījumu perspektīvas. Modulis ir izstrādāts tā, lai studentiem sniegtu fundamentālu izpratni par sarežģītiem procesiem, kas nosaka pilsētu attīstību un pārmaiņas, telpiskiem modeļiem, kas raksturo pilsētu iedzīvotājus, veidiem, kā cilvēki pārvietojas starptautiski, pilsētu teritorijās un starp tām, un faktoriem, kas veicina vai pasliktina dzīves kvalitāti pilsētās.

Kursa plāns Pilna laika: klātiene

- 1.Ievads studiju papildprogrammā (L2) 2L
- 2.Pasaules iedzīvotāju skaita tendences un demogrāfiskās pārmaiņa (L2, P4) 2L 4Pd
- 3.Iedzīvotāju skaita tendences pasaulē dažādos pasaules reģionos; galvenie demogrāfisko pārmaiņu analīzes jēdzieni (L2) 2L
- 4.Iedzīvotāju sadalījums; urbanizācijas globālā sistēma; pilsētu un lauku rajonu plaisa; pilsētu izplešanās un pilsētu sarūkšana (L2) 2L
- 5.Ātrās un lēnās demogrāfijas koncepta praktisks pielietojums demogrāfisko pārmaiņu izpētei Rīgas apkaimēs. Lauka diena. Seminārs (L2, S4, P8) 2L 4S 8Pd
- 6.Iedzīvotāju mobilitāte un procesi mūsdienu pilsētvidē (L2, P4) 2L 4Pd
- 7.Mobilitātes paradigma un mobilitātes pagrieziens kā galvenie jēdzieni iedzīvotāju

telpiskās mobilitātes izpratnē; iedzīvotāju mobilitātes daudzveidība un veidi (L2, P4) 2L 4Pd

8. Pilsētu telpiskās struktūras attīstība un pilsētu morfoloģija; pilsētu sociālā ģeogrāfija un sociāli telpiskā diferenciacija; izpratne par apkaimju pārmaiņām un apkaimju ietekmi (L2, P4) 2L 4Pd

9. Starptautiskā studentu mobilitāte; globālās tendences un populārākie galamērķi un izcelsmes valstis; saikne starp starptautisko studentu mobilitāti, pilsētu ekonomiku un telpisko struktūru; studentifikācijas jēdziens (L2, P4) 2L 4Pd

10. Vizuālās metodes migrācijas pētījumos; teorētiskā un ētiskā ietekme uz vizuālo metožu izmantošanu; stāstu stāstīšana, līdzdalība un reprezentācijas mūsdienu pilsētvidē. Lauka diena. Seminārs (L2, S4, P8) 2L 4S 8Pd

11. Ilgtspējīgas pilsētas un pilsētu dzīvotspējas jēdziens; filma - Citizen Jane: Battle for the City (2016); 15 min. pilsētu principi; pilsētu ilgtspējība un pārmaiņas, izmantojot ģentrifikācijas jēdzienu (L2, S4) 2L 4S

12. Ģeogrāfiskās informācijas sistēmas (ĢIS) pilsētu telpiskajai analīzei (L4, L6) 4L

13. Ievads ĢIS pilsētu telpiskajā analīzē. ArcGIS programmatūras pamati un tās lietojumi pilsētu sociālo parādību kartēšanā (L2, L6) 4L 5Ld

14. Ģeogrāfiskās informācijas pamati; ģeodatu bāzes izveide un pārvaldība, telpisko datu rediģēšana; vaicāšana ĢIS datu bāzē (L4, L6) 4L 5Ld

15. Pilsētvides modeļu kartēšana; praktisks seminārs par iedzīvotāju izvietojuma, blīvuma, administratīvo robežu un zemes izmantošanas vizualizēšanu Rīgā, izmantojot ĢIS rīkus (L2, L6) 2L 5Ld

16. ĢIS projektu izstrāde; darbs grupā, lai analizētu kādu konkrētu Rīgas pilsētas problēmu (piemēram, demogrāfiju, pilsētnieku imigrantus, satiksmes negadījumus, pilsētas zaļās zonas, AirBnB piedāvājumus u. c.), kas balstīta uz ĢIS (L2, L6) 2L 5Ld

17. ĢIS lietojumprogrammas lauka izpētei (ArcGIS Field Maps; ArcGIS Survey123) un ĢIS projektu izstrāde pilsētu telpiskajai analīzei. Darba plūsmas plānošana un izpilde. Vairāku datu avotu integrēšana. Analīzes un rezultātu dokumentēšana. Neliela mēroga ĢIS projekta izstrāde, kas risina pilsētvides problēmu Rīgas pilsētā (L2, L6) 2L 5Ld

18. Pilsētas datu vizualizācija un tematiska kartēšana. Klasifikācijas metodes un krāsu shēmas. Efektīvu karšu izkārtojumu izveide. Uzlabotas pilsētu datu vizualizācijas metodes (ArcGIS Story Maps). (L2, L6) 2L 5Ld

19. Studiju projekts. Lauka diena. Seminārs (L2, S4, P8) 2L 4S 8Pd

20. Tēmas ievirze, literatūras apskats un teorētiskais pamatojums; pētniecisko jautājumu formulēšana, izvēlētais pētnieciskā darba pieejas un datu vākšanas metodes (L2, L2) 2L 2Ld

21. Studiju projekta rezultātu interpretācijas, vizualizācijas un prezentēšanas prakses un piemēri (L2, L2) 2L 2Ld

22. Noslēguma atskaite un prezentācijas sagatavošana; noslēguma seminārs (L2) 2L 6S Kopā 50L 22S 44Pd 34Ld

Studējošo patstāvīgo darbu organizācijas un uzdevumu raksturojums

Studējošo patstāvīgais darbs tiek organizēts individuāli un/ vai mazākās darba grupās.

Patstāvīgie uzdevumi:

1. Studēt ar studiju kursa tēmām saistīto literatūru;
2. Patstāvīgi analizēt literatūru un avotus un sagatavoties semināriem;
3. Patstāvīgi gatavoties praktiskajiem darbiem.
4. Lieto datus ģeogrāfijas un telpiskās analīzes rīkus, lai atrisinātu problēmsituāciju.
5. Patstāvīgi sagatavot ģeogrāfisku studiju projektu saskaņā ar darba uzdevumiem, ar ko iepazīstina docētāji un kuri ievietoti e-studijas.lv

Studiju rezultāti

Zināšanas:

1. Izprast galvenos iedzīvotāju ģeogrāfijas, pilsētvides studiju un demogrāfisko pārmaiņu koncepcijas un pamatteorijas, lai izprastu pilsētas, sabiedrību, mobilitāti un pilsētu dzīvotspēju.
2. Izskaidrot pilsētu telpiskās organizācijas principus, tostarp zemes izmantošanas modeļus, pilsētu morfoloģiju un pilsētu mobilitātes dinamiku.
3. Aprakstīt ģeogrāfisko informācijas sistēmu (ĢIS) pamatprincipus, funkcionalitāti un pielietojumu kā būtisku rīku pilsētvides un tās problēmu analīzei, vizualizēšanai un izpratnei.
4. Identificēt un apspriest dažādas dimensijas un galvenos rādītājus, ko izmanto, lai izmērītu un novērtētu pilsētu dzīvotspējas un ilgtspējas jēdzienus dažādos pilsētvides kontekstos.

Prasmes:

5. Prast izmantot kritiskās domāšanas prasmes, lai analizētu pilsētvides jautājumus un izaicinājumus no starpdisciplināras perspektīvas.
6. Izmantot ģeogrāfiskos jēdzienus, telpiskās analīzes metodes un teorētiskos ietvarus, lai interpretētu un izskaidrotu telpiskos modeļus un procesus, kas veido pilsētvidi.
7. Efektīvi izmantot ĢIS programmatūru un rīkus, lai iegūtu, pārvaldītu, vizualizētu, analizētu un interpretētu telpiskos datus, kas saistīti ar pilsētām, kā arī sagatavotu informatīvas kartes un citus vizuālus rezultātus.
8. Novērtēt esošos pilsētu mobilitātes modeļus, identificēt galvenās problēmas, kas saistītas ar transporta infrastruktūru un izmantošanu, un piedāvāt uz pierādījumiem balstītus risinājumus, kas veicina ilgtspējību un vienlīdzību.
9. Veikt patstāvīgu pētījumu par dažādām pilsētvides tēmām, efektīvi izmantojot akadēmisko literatūru, politikas dokumentus un citus atbilstošus avotus, un demonstrēt spēju sintezēt un prezentēt informāciju saskaņotā veidā.
10. Skaidri un pārliecinoši izklāstīt idejas un pētījumu rezultātus, kas saistīti ar pilsētvides jautājumiem, izmantojot labi strukturētus rakstiskus ziņojumus un saistošas mutiskas prezentācijas, ievērojot atbilstošus akadēmiskos standartus.

Kompetence:

11. Attīstīt izpratni par savstarpēji saistītām attiecībām starp pilsētām, tajās dzīvojošajām sabiedrībām, to ģeogrāfisko kontekstu, mobilitātes modeļiem tajās, kā arī par vispārējo dzīves kvalitāti un ilgtspējību pilsētās.
12. Pielietot iegūtās teorētiskās zināšanas un praktiskās iemaņas, lai kritiski analizētu pilsētu problēmas un sekmētu ilgtspējīgu risinājumu izstrādi.
13. Izrādīt izpratni par vietējā konteksta nozīmi pilsētvides izpētē, konsekventi izmantojot Latvijas un Rīgas pilsētas piemēru, lai ilustrētu plašākus pilsētvides jēdzienus un problēmas.

Prasības kredītpunktu iegūšanai

Nepieciešamais vērtējums ir 4-10 balles. Studiju kursa gala vērtējums tiek aprēķināts kā vidējais aritmētiskais no starppārbaudījumu rezultātiem semestra laikā un noslēguma pārbaudījuma rezultāta.

Starppārbaudījumi:

1. Rakstiski pārbaudījumi – 10%
2. Semināri - 20%
3. ĢIS praktiskie darbi – 20%
4. Prezentācijas - 10%
5. Studiju darbs -20%

Noslēguma pārbaudījums:
6. Rakstisks eksāmens – 20%.

Prasības vērtējumam ar atzīmi 7-10: praktisko darbu un noslēguma darba noformējums ir veikts atbilstoši noteikumiem ar pārliecinošu un zinātnisku darba rezultātu izklāstu.

Atbildes uz papildjautājumiem tiek sniegtas konkrētas, atbilstošas uzdotā jautājuma būtībai un ir pārliecinošas.

Prasības vērtējumam ar atzīmi 4-6: praktisko darbu un noslēguma darba noformējums ir nepārliecinošs vai ar vāju argumentāciju, sagatavots ar dažiem trūkumiem un nepilnībām. Atbildes uz papildjautājumiem tikai daļēji paskaidro jautāto ir nekonkrētas vai izvairīgas, vai arī daļēji kļūdainas.

Atbilstība vērtējumam ar atzīmi 0-3: praktisko darbu un noslēguma darba noformējums ir nepārliecinošs, ar vāju argumentāciju vai neloģisks, ir daudz kļūdu, trūkumu un nepilnību. Atbildes uz papildjautājumiem ir kļūdainas, nepaskaidro jautāto vai atbildes netiek dotas vispār.

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Studiju kursa apguve tā noslēgumā tiek vērtēta saskaņā ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem, vadoties pēc šādiem kritērijiem: iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, iegūtās prasmes, iegūtā kompetence atbilstīgi plānotajiem studiju rezultātiem.

Pārbaudījumu veidi	Studiju rezultāti												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Praktiskie darbi	+	+	-	+	+	-	-	+	-	-	+	+	+
2. Semināri	+	+	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+
3. GIS praktiskie darbi	-	-	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+
4. Prezentācijas	+	+	-	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+
5. Studiju darbs	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
6. Rakstisks eksāmens	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Obligāti izmantojamie informācijas avoti

Alley, M. (2018) The craft of scientific writing. New York, NY: Springer.

Barcus, H.R. and Halfacree, K. (2018) An introduction to population geographies: Lives across space. Abingdon, Oxon: Routledge.

Bolstad, P. and Manson, S. (2022) GIS Fundamentals: A first text on Geographic Information Systems. White Bear Lake, MN: Eider Press.

Holt-Jensen, A. Geography, history and concepts: a student's guide / Arild Holt-Jensen Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2009. Key concepts in geography / edited by Sarah L. Holloway, Stephen P. Rice and Gill Valentine. London; Thousand Oaks; New Delhi : Sage, 2003.

Kneale, Pauline E. Study skills for geography students: a practical guide. London: Hodder Arnold, c2003.

Kraštinš, O., Ciemiņa, I. 2003. Statistika. Mācību grāmata augstskolām. Rīga. Latvijas statistika. 267 lpp.

Kristapsone, S. 2020. Statistiskās analīzes metodes pētījumā. Rīga: Biznesa augstskola "Turība". 477 lpp. (available at UL Library)

Leavy, P. (2017). Research Design: Quantitative, Qualitative, Mixed Methods, Arts-Based, and Community-Based Participatory Research Approaches. New York, NY: The Guilford Press.

Mackintosh, P.G., Dennis, R. and Holdsworth, D. (2018) Architectures of hurry: Mobilities, cities and modernity. London: Routledge.

Marshall, T. 2015. Prisoners of geography: Ten maps that tell you everything you need to know about global politics. London.

Mārtinsone, K., Pipere, A., Martinsone, K., Berķis, U., Cauce, V., Duhovska, J., ... & Zuitiņš, J. (2021). Zinātniskās darbības metodoloģija: starpdisciplināra perspektīva. Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte. 607 lpp. (available at UL Library)

Nikielska-Sekula, K. and Desille, A. (2021) Visual methodology in migration studies: New possibilities, theoretical implications, and ethical questions. Cham, Switzerland: Springer.

Pourghasemi, H.R. and Gokceoglu, C. (2019) Spatial modelling in GIS and R for earth and environmental sciences. Amsterdam, Netherlands: Elsevier.

Tautas ataudze Latvijā un sabiedrības atjaunošanas izaicinājumi. (zin. red. Krūmiņš J., Krišjāne Z.) Rīga, LU, 2019

Thomas, R.K. (2018) Concepts, methods and practical applications in Applied Demography: An introductory textbook. Printforce: Springer.

Willard, C. A. 2020. Statistical methods: An introduction to basic statistical concepts and analysis. Routledge. 352 p. (available at UL Library).

Papildus informācijas avoti

Leonelli, S., & Tempini, N. (2020). Data journeys in the sciences (p. 412). Springer Nature. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-37177-7#toc>

Periodika un citi informācijas avoti

LU Starptautiskās zinātniskās konferences tēzes (ikgadējs izdevums);

Folia Geographica / Ģeogrāfiski raksti (ikgadējs izdevums. Pieejams: www.foliageographica.lu.lv

Latvijas Zinātņu akadēmijas vēstis (LZA Vēstis), A daļa. Humanitārās un sociālās zinātnes;

Latvijas Zinātņu akadēmijas vēstis (LZA Vēstis), B daļa. Dabaszinātnes

Kursa ietvaros nav pieļaujams plaģiātisms un citi akadēmiskā godīguma pārkāpumi lūdzu iepazīties ar LU Noteikumiem par akadēmisko godīgumu. Šī kursa ietvaros ģeneratīvā mākslīgā intelekta (MI) rīku izmantošana ir atļauta izņēmuma gadījumos, ja to rakstiski ir norādījis un atļāvis šī kursa docētājs. Visos citos gadījumos nav pieļaujama mākslīgā intelekta ģenerētu materiālu (teksta, attēlu, audio, video u.c.) iesniegšana patstāvīgajos un grupu uzdevumos, pārbaudes darbā, eksāmenā vai jebkādā citā pārbaudes darbā, šāda veida materiālu iesniegšana tiks uzskatīta par neatļautu palīgīdzekļu izmantošanu